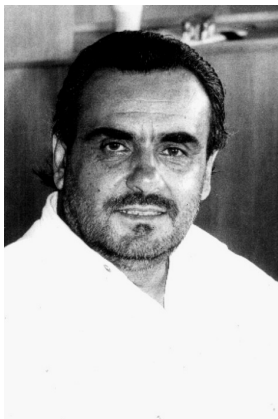

Мухарем Дурић

ДУБОКО ГРЛО

МУХАРЕМ ДУРИЋ, познат је превасходно као новинар “Политике”. Студији књижевности нису определили његов пут ка катедри и литератури, него је посве неочекивано ушао у журнализам и то на велика врата, понајпре као позоришни критичар, а касније као хроничар политичких збивања и то у најжешћим и најсмутнијим временима, претходно и као откривач и истраживач највећих афера на простору уздрманом афером Агрокомерц, сарајевском наци – журком и банкарском афером у вези са вилама у Неуму...

Културни живот остаје његова стална преокупација, добитник је “Златног беоцуга” Културно-просветне заједнице Београда за трајни допринос култури Београда и међународних признања, између осталог, повеље која носи име Лазе Костића, Интернационалног фестивала Интерфер. Познати и су, у његовом публицистичком опусу, објављени фељтони о Белој кући, о последњем изданку хашемитске царевине, потомку пророка Мухамеда, затим о миру и рату, Олимпијским играма, Сарајеву – граду којег нема и, поред осталог, веома драматичан фељтон о гладијаторима. Три града, рођења и живота, одређују његову судбину: Дубровник, Сарајево, Београд, исто као и аеродроми у Лос Анђелесу, Њујорку, Лондону, Сплиту, Дубровнику, и писте у Сарајеву и Београду.

Пише драме, приповетке, романе.

Мухарем ДУРИЋ

ДУБОКО ГРЛО

ЛИЦА:

КОВАЧ (ЉУБОМИР), историчар
ЦРНИ, новинар
ЦОБИ, бивши суповац, публициста
МАРШАЛ (СТАРИ), југословенски председник
ГЕНЕРАЛИСИМУС (КОБА), руски председник
МАРКО, високи партијски функционер, главни шеф полиције
ЂЕЋА, високи функционер УДБЕ
СЕЛИМ, удбаш, високи партијски и полицијски функционер
ПОСАВСКИ
СИБИН, високи партијски, државни и војни функционери
КАРАБЕГ
БЕВЦ
ШПАНАЦ, дипломата
ДУГИ, дипломата, функционер високог ранга
ИГЛ, председавајући америчког Конгреса
ЦОН ДИН, саветник у администрацији америчког председника
Официри, трбушне плесачице, келнери, спикер, гласови

Место збивања: Београд, Теразије, кафана “Бриони”, кафана “Москва”; епизоде се одвијају на Брионима, у Москви, Кремљу, Вашингтону, Каиру.

Дешава се на крају једног и на почетку новог миленијума, средином и на крају двадесетог и на самом почетку 21. века.

ЕПИСОДИЈА

Слика 1

Улица у Београду. Уобичајена урбана ужурбаноси. Лейње поодне; сунце залази, а чини се да никада неће заћи, негде дубоко, у мушници Дунав који се назива и "илави".

Призор заласка сунца се само наслућује, јер видик заклања здање великог хошела "Москва"; круг свеиљосици сузбија осећање проишцања. Пред улазом у хошел, на широком плочнику, сусрећу се два сџара дружа, Црни и Цоби. Дуго се нису видели.

ЦРНИ: Здраво!

ЦОБИ: Добар дан... здраво!

Рукују се дуго; посматрају један другога. Зайодевају невезан разговор, у почетику помало нервозан, гошово усиљен.

ЦРНИ: Како си? Дуго се нисмо видели.

ЦОБИ: Усталило се лепо време.

ЦРНИ: Да ли, као Енглези, да причамо о времену?

ЦОБИ: *(Оклевајући)*

Не знам само ко нас то завади..? Рат? Време?

ЦРНИ: Нико... нисмо ми у завади.

Грле се, пошом, и искрено, пријатељски шаишу један другог по раменима.

ЦРНИ: Хоћемо ли на пиће?

ЦОБИ: Наравно. Где?

ЦРНИ: Тамо где је најближа кафана... Ево ту...

Седају у кафанску баишу хошела "Москва" на Теразијама, на прошоару, са великим сунцобранима.

ЦОБИ: Погледај само, колико кућа – толико историја... колико аутомобила и мотора, толико судбина... возе се, путују... швалеришу... сваки час неко настрада..

ЦРНИ: Људи живе, овако или онако. Све се мења... Него, како си ти? Причај... Како ти живиш?

У Цобијевом цеју звони мобилни телефон. Звук је прекознајлив: Бандјера роса... шра – ла – ла – ла – ла... Звук телефона нагло прескаје.

ЦРНИ: Хм... ви, комуњаре... не уништите сте!

Смеју се. Поново су зачује звук мобилног телефона. Цоби загледа број.

ЦОБИ: Позив ми је, изгледа, упућен са јавне говорнице... То је, онда, сигурно Љуба... Наш друг Љуба Ковач. Нека звони, нећу да се јавим, доћи ће...

ЦОБИ: Па, како си? Видим, добро изгледаш.

ЦРНИ: А ти? Видим да си у форми.

ЦОБИ: Немам разлога да ти се хвалим, а ни да се жалим... Како су твоји?

Цоби на свом мобилном телефону, Црном показује фототографије.

ЦОБИ: Види, ово ми је син.

ЦРНИ: Шта ради... чиме се бави?

ЦОБИ: Завршио је електротехнику...

Показује другу фототографију на малом екрану мобилног телефона.

ЦОБИ: А ћерка ми се удала... Ево, ово је слика са свадбе... чекају бебу... постаћу деда...

Прилази им келнер.

КЕЛНЕР: Изволите...

ЦОБИ: (За себе)
Попио сам од јутрос две кафе...
(Келнеру)
Имате ли бистри сок?

КЕЛНЕР: Да... боровницу... сок од боровнице.

ЦРНИ: Ја ћу кафу.

КЕЛНЕР: Еспресо или домаћу?

ЦРНИ: Капућино.

Цоби подиже са стола неку књигу коју је одложио када је сео.

ЦОБИ: Ево носам ову књигу...

ЦРНИ: Коју?

ЦОБИ: О неким шпијунским аферама... Можда ћу и ја да почнем да пишем мемоаре.

ЦРНИ: Па ти знаш те ствари... био си у врху полиције.

ЦОБИ: Шалим се... само читам шта други пишу... и мислим да то ништа није тачно.

ЦРНИ: Па... па онда, пиши ти.

Цоби одмахује руком.

ЦОБИ: То би био сусрет циције и просјака. Не знам ко би ту добио ко би коме уделио милостињу. А сем тога, све ми је још мутно... Све те приче о Голом отоку... па Информбиро... па Брионски пленум... У Америци је другачије.

ЦРНИ: Знаш, био си преко “баре:.

ЦОБИ: Али, тамо је још нејасније... Та Левинска, Буш, Никсон на првом месту, убиство Кенедија... овде, опет, Ђинђић, раније Лека, Ђидо... Броз... на првом месту.

ЦРНИ: Да Вотергејт... а “Дубоко грло”... је л’ знаш шта је то?

ЦОБИ: ... Па... то је... то је, забога, та чувена афера Вотергејт... новинарска кртица у дубини ФБИ, у почетку анонимни извор који је помогао такозваној седмој сили да открију скандал прислушкивања. Испоставило се да је то обавио нико други него један високи функционер ФБИ... Умро је, чујем, недавно, у дубокој старости.

ЦРНИ: *(Смеје се)*

... Јесте, све је то тачно, али исто тако се звао један од првих цртаних филмова...

ЦОБИ: Цртаних?

ЦРНИ: Ма... знаш на шта мислим.

ЦОБИ: Откуд ти то све знаш?

ЦРНИ: Па наш друг Љуба, иако се ретко виђамо, Љуба Ковач ме о свему информираше. Он ми је, ако је о безобразлицима реч, поуздана кртица. Тај све зна и о порнографији... Али, то мене одавно не занима и даље радије гледам каубојске филмове

ЦОБИ: Знаш, то си одувек волео. Бежао си са часова математике, одлазио у биоскоп и гледао Џон Вејна, Гари Купера, Алан Лед... сећаш се Шејна, а...? Каубоји и Индијанци, покераши, добри и лоши момци, пиће за шанком, туче у салуну... падају лустери, винчестерка... револвераши лежерног хода, брзи на потезању пиштоља, плаћене убице, ловци на уцене... А ми смо читали и слушали о џефердарима, хајдуцима, ускоцима.. Дијете Грујица, бога ми, не би био лош у прерији, исто као на Романији... Шта сада читаш?

- ЦРНИ: Рекох ти, мемоаре... дошао сам, и ја, до неких, чини се, поверљивих списа, стенографских белешки за које се мислило да су нестале.
- ЦОБИ: И ти..!? Као и Љуба. А, зашто вам се само чини... зар то одиста нису поверљиве ствари?
- ЦРНИ: Некад било, стари друже... са неких докумената је скинут знак поверљивости, обелодањени су, а други остају да леже, док их неко не разоткрије. То су упоредни, али противуречни процеси. Заборав има посебну улогу у томе. Нисам убеђен да то замућено врело може да се избистри. Из многих рана још цури крв... Та сцена никада не може бити јарко осветљена.
- ЦОБИ: Сада то све другачије изгледа... Мислим на сва та дешавања у прошлости и на људе који су били актери свега тога.
- ЦРНИ: Лудило, запањеност, очај... То представља слику људи и пејсаж тог времена и зато слику ваља склапати, а да ли је стварна или представља илузију, време ће просудити. И сада је тако... ево, на пример, амерички председник Буш Млађи је, као врховни командант, сматрао да мора да користи сва средства која има на располагању у оквиру закона да штити амерички народ.
- ЦОБИ: Знам то. Програм Агенције за националну безбедност је изазвао озбиљну забринутост.
- ЦРНИ: Јесте, али је председник узвратио да је реч о малом броју разговора са људима ван земље за које се зна да су повезани са Ал-каидом.
- ЦОБИ: То је танка линија. Равнотежа између безбедности и грађанских слобода је осетљива, трепери као лист на ветру.
- ЦРНИ: Стога се увек, изнова, траже решења.
- ЦОБИ: Одакле почети?
- ЦРНИ: Ни сам не знам, улазим у дубину, залазим у лавиринт, лутам и не знам како да изађем... и сам се често питам... Све њихове биографије и аутобиографије веома много казују о тим људима.. Углавном су поникли из сиромашних породица, чак са десеторо деце, петоро браће и пет сестара, рецимо... Учили су, укључивали у политички живот, хапсили су их тукли корбачима скидајући

им кожу с леђа... Али паролe и старе подвиге брзо изједе прв времена... Отворили су сами себи пут, који као да им је био предодређен, подржавали се у борби за стицање положаја, за напредовање, домогли се места државних званичника, министарских већа... Све сеже од времена пре Другог светског рата и повезано је с ратним збивањима и послератним обртима... Информ-биоро, Голи оток, Брионски пленум... и допире до нас.

ЦОБИ: Да ли су то прекретнице?

ЦРНИ: Могло би се рећи... хм, прекретнице... четрдесетосма, па и шездесетосма... да, по много чему су то прекретнице... То јесу неке кључне тачке, иза којих је гомила проблема и невоља, нерешаваних, нерешених, непознатих, нерасветљених. Можда то могу да буду координате... пипав је то посао, крт и шкрт, ваља бити пажљив, пазити да се све не разбије, а мора се копати дубоко... ипак, можда не треба дирати у осинак... Ето види, зачас се ти и ја заглибисмо у озбиљне теме.

Цоби угледа Љубу Ковача на улици. Маше му.

ЦОБИ: О! Ево нам Љубе! Сад ћеш да видиш.

Сјолоу љрилази њихова сјари љријатјељ Љубомир Ковач... Пре неџо шјћо ће сесјиц, осврће се.

КОВАЧ: Морам признати да је ово за мене изненађење... пријатно, наравно... Вас двојица, заједно! Сада и ја, као некад... поново у седлу?

ЦОБИ: А ти? Јеси ли и ти с нама?

КОВАЧ: Журим. Само ћу да вас поздравим. Нисам знао да сте ту заједно...
(*Осврће се*)
... да ли су вас пратили?

ЦРНИ: Ко би нас пратио? Зашто? А где ти стално журиш?

КОВАЧ: За то увек постоји разлог... Мислим да су ме, док сам долазио, пратила двојица.
(*Осврће се*)

ЦРНИ: Зашто?

КОВАЧ: *(Осврћући се)*
 Свако зашто има своје зато.
(Нервозно подиже сџолњак, завирује испод сџола)
 Зашто сте сели за овај сто? Зар није био неки други сто слободан...?

ЦРНИ: Ко би могао да тебе, баш тебе, прати и зашто. Јеси ли сигуран у то?

КОВАЧ: Осећам да ме прате...

ЦРНИ: Седи човече, смири се, па ти си, бар, увек био присебан... за разлику од нас двојице. Ти у свему тражиш историјску подлогу, не врлудаш као... нас двојица.

ЦОБИ: 'Ајд сад ти причај, да те чујемо, наса двојица смо се испричали... како си како живиш...? Али, прво, шта ћеш да попијеш...? Келнер..!

Ковач ѓоручује ѓиво које доноси келнер у флаши и сџа у чашу у којој се сџвара ѓена.

КОВАЧ: *(Подиже чашу)*
 Живели, господо..! Шта..? А ви?... Сок... кафа, не могу да верујем.

Разђовор се, на махове ѓуби у ѓишием жађору. У ѓишини која је изненада настјала, Љуба Ковач ѓажљиво смешиа на сџо своју ѓорбу од које се, иначе, не раздваја и не испушиа је их руку... Чува је као ѓрофеј.

ЦОБИ: Овде је све историја, од Теразијске чесме до околних здања и река.

ЦРНИ: Да, не сва историја, али врло, врло мутна историја.

ЦОБИ: Као река?

ЦРНИ: Као реке. Две су.

ЦОБИ: Да, две реке... а има више истина.

Ковач једно време као да ѓуби конценѓирацију и одсуѓно осмаѓра ѓуде у леѓњој башиѓи.

КОВАЧ: Ево и нас тројица. Свако на свој начин гледа на те периоде...
(Обазриво)
 Убеђен сам да нас прате... можда превише знамо.

ЦОБИ: Ми нисмо сведоци тих догађаја. Били смо деца или се још нисмо ни родили... Реци, колико си ти година имао када је умро Стаљин, можда си тек учио да читаш... а

пре тога рат... пре тог рата... Бог те пита. Потом, послератни период, који смо претрчали у кратким панталонама, играли се крпеном лоптом, а касније, политика нас није интересовала... чак ни шездесет-осме.

ЦРНИ: Хајде да склопимо, некако ту слику. Пази, тројица нас је, вредимо више од других, из разних углова смо пратили и гледали на те догађаје. Имамо о томе веродостојне податке или нам се бар тако само чини. Па ипак... Ти си историчар, ми новинари, публицисти, писци, шта ли..? У ЦИВИЛУ... Удбаши.
(Смеје се)

ЦОБИ: А ти јеси полицајац, а? Или, радиш за њих?

ЦРНИ: О ти мени увек кажеш, а ја теби... О Голом отоку је пуно тога написано. Свако је то видео на свој начин, робијаш овако, капо онако.

ЦОБИ: То су писали и о томе причају неки старци...

ЦРНИ: Сада су постали старци, тада су били млади... али... не видим разлога да тако говориш о њима, о било коме, немој да омаловажаваш.

ЦОБИ: (Цинично)
Тај је, у младости, био на “Хавајима”, на пансиону. Тачно је, добили су батине... Али, многи су покушали су да уђаре на томе што су били у тим баракама, у мрамору, како се говорило... Ено га, сад, на Бајло-нијевој пијаци, са женом носи цекер, купује кромпир, салату, карфиол, љуте папричице... а кад пазаре, оду на кафу, у ону посластичарницу, на Скадарлији. Шта му фали? Сви су сада академици, писци...

ЦРНИ: Говорим о озбиљним стварима.

ЦОБИ: И ајвар је озбиљна ствар... Него, је ли ту заиста мрамор?

ЦРНИ: Ма не, ту је море, без мраморја... Тако се само мислило... или је неко измислио да ту има мермера.

ЦОБИ: Ко је све то мислио и смислио?

ЦРНИ: Власт. Она позната крилатица да је Југославија окружена “бригама”, показала је своје зубе. Границе су су биле блокиране од руских дивизија, упад се морао спречити, а пета колона, присталице ИБ-а, могли су да

представљају велику опасност... Њих је требало одстранити, издвојити, задржати који месец из браве, па вратити кућама... и тако је, ето, настао логор на Голем отоку... Неколицина оснивача претходно је отпловила до тог острва рибарским бродићем, и онда је донета одлука... а бараке су подигли други осуђеници, гангстери, како би рекао мој деда, кажњеници осуђени због убиства, туче, крађе... У логору су направљене улице поплочане каменом, саграђена кухиња, болница... Све је било у служби преваспитања за оне који су прешли “дебелу линију”. Кажу да циљ није био да их подаве као пацове, него само преваспитају. Ипак су то били људи који су створили поредак и ни он, ни они нису могли бити уништени. Неке ствари готово нико не може да оспори.

ЦОБИ: Као да сад казујеш неко друго виђење, неку другу истину.

ЦРНИ: Увек се чула само једна страна, оно што казују жртве. А шта је са другом страном? Познавао сам човека који је био капо. Уверавао је да је управо он највећа жртва... Мада се, исто тако кажу сведоци, није ту баш знало ко је крив, а ко је прав... Идеја о затвору за политичке затворенике је настала у самом врху власти, а допринели су и они који нису били у државном апарату. Било је ту и писаца... и они су дали свој обол свему томе... од Крлеже до Геце... Сви они који су у своје време окруживали Старог. Поред кипара и политичара било је и других који су вајали и обликовали судбину земље... Он им је веровао. Веровао им је, али није био слеп... Многи су се, после побуне притајили и претворили у чанколице и говорили оно за шта су мислили да је најприкладније, а касније наставили да пљују један другога.

ЦОБИ: Све је то он видео и све их је прочитао, чак и самог Генералисимуса.

КОВАЧ: *(Изненада усџаје, свечано)*
Господо, драго ми је да сам вас видео... сад морам да идем...
(Осврћући се)
Морам да телефонирам.

ЦОБИ: Па зар немаш телефон?

КОВАЧ: Позваћу са јавне говорнице... сигурније је..

Диге се од сѝола наџлим ѡкрейѝом... Озбиљан, блед брзо одлази, осврћући се. Цоби и Црни ѓледају за њим.

ЦОБИ: Шта му би?

ЦРНИ: Изгледа да је одлепио... Још увек је сујевјеран. Јеси ли приметио да је заобишао црну мачку која је истрчала пред њега?

ЦОБИ: Шта ће му вијетнамка по овој врућини..? Не скида капу као Баскијац или Че Гевара... Зашто не телефонира одавде... ко га прати...?

ЦРНИ: Умислио је да га прате... и да га прислушкују. Ретко излази, не дружи се с људима, постао је ћутљив. Седи сам у кући, претходно унесе пиће, пиво, претражује неке стенограме, преслушава траке... направио је од тога право складиште. Умало да не сруши један зид, јер је све прекопао и раскопао да види да му стан није озвучен, извадио је шток од собних врата... Ко ће знати шта му је... Параноја. Поставио је три браве. Закључа се, претура по неким старим документима... повремено, седи сам и свира на флаути... И лети и зими носи вијетнамку, капу и сунчане наочале...

ЦОБИ: Јављао се и мени, повремено, наш Љуба Ковач, по-одавно, и само кратко рекао да је посве случајно пронашао нека важна документа и... спустио слушалицу... То је било све. Потом се дуже време не јавља. Одавно га нисам видео. Нервозан је, чини ми се, зноје му се руке, као да је у грозници... Пази... Изгледа да је заборавио торбу... У њој су неки његови папири... То су, ваљда, они поверљиви списи о којима он говори.

ЦРНИ: Није он то заборавио. Намерно нам је оставио. Упорно тврди да све зна, да има доказе... Вели, историјске! У торби су, претпостављам, копије које нам на свој начин даје на увид.

ЦОБИ: За историчаре све има епохалан значај. А зашто правити историју ако неће остати забележена... Мада... све се нешто мислим да ти историчари... да, баш они, понајвише искривљују историју.

ЦРНИ: Лажови, уистину, без сумње... али, нису они једини; у истом кошу су, ако ћемо право, и новинари... и писци, уосталом, зар не?

Завеса

ПРЕДИГРА

Трбушни плес

У сенци пирамида... Каиро. Око двадесет километара од врха делте Нила; главни град УАР. После Београдске конференције (1961) Каиро је (1964) месно одржавања Друге конференције шефова држава и влада несврстаних земаља...

Слика 1.

Ноћни клуб у Каиру. Играчица изводи плес "Седам велова". Међу гостима је југословенски амбасадор у УАР.. Делује оштрино, као да се налази на заслужном одмору, а не у озбиљној дипломатској мисији. Силоу југословенског амбасадора дубоко се клањајући, прилази келнер и дискретно, му нешто шапнуће на ухо. Амбасадор се, изненађен, осврће, леда према улазу.

ШПАНАЦ: (Као у њолусну, ирне се, зачуђено, за себе)

Нико ми ништа није јавио...

(Келнеру)

Наравно, нека дође, слободно га доведите.

Келнер услужно одлази, амбасадор усјаје у знак њажње да дочека њосејиоца.

Убрзо, у ирајњи келнера, њојављује се на сцени висок, мршав човек у жућом оделу са жућим цицелама на ногама, и одмах њо улазу срдачно маше амбасадору и прилази његовом сјолу. Ословљавају се рајним именима, Дући и Шпанац.

ДУГИ: Здраво, ратни друже...

ШПАНАЦ: (Уз осмех)

Селам алејкум... овде се тако каже... Добро дошао.

Седи, изволи, намести се где ти је угодно.

Даје знак келнеру да донесе њиће. Келнер хипро доноси флашу у сребреној њосуди њуној леда.

ДУГИ: Мислио сам да је у исламској земљи алкохол недопустив...

ШПАНАЦ: Алкохол јесте зло... али, управо су највећи исламски песници, најлепше у својим збиркама поезије, опевали буренце вина... А, ни Књига вино не забрањује...

- ДУГИ: Зар?
- ШПАНАЦ: А сем тога, овде живе, рецимо, Копти који никада нису прешли на ислам... То са забраном пића и свињског меса није ми посве јасно. Ваљда се неко гадно ождерао, потукао, душу исповраћао... Него.. морам да признам да нисам очекивао твоју посету. Никакву депешу нисам добио...
(*Исјишивачки, љомало нервозно љраји љокреће љосе-
љиоца*)
Радујем се што те видим, али... чему треба да захвалим?
- ДУГИ: (*Ознојен*)
Касније ћемо о томе...
(*Удобно се смешијајући ујућује љољлед љрема лејљици
љи која се иљра у љолуљами, љолуљола, али љени љо-
креји чувају сљрољосљи и дискрецију*)
... Па ти си овде као султан.. Живиш као у “Хиљаду и једној ноћи”... само ти недостаје Шехерезада.
(*Гледа иљраљицу*)
Шта? Да ли то она има крила?
- ШПАНАЦ: Та крила, то је важан реквизит и плес с њима представља посебно умеће само ретких играчица... Оријентални плес је древна уметност која је прошла кроз векове, оличава страст, љубав, плодност... Саломеја је играла “Плес седам велова”...
- ДУГИ: Видим да си све добро изучио. Навикао си на егзотичне чари... Па, како ти је овде, јеси ли се навикао на климу?
- ШПАНАЦ: Ја сам биљка за сваку климу, само да није зима, као оно, четрдест и неке на Игману, сећаш ли се? А сада и мени пала кашика у мед.
- ДУГИ: Сви увиђамо смисао обиља, а видели смо у рату, пуно смрти и несреће, па је наступило време које је наметнуло привлачност порочности. Можда је све то лажни бљесак.
- ШПАНАЦ: ... Клима је ОК. Одговара ми... Не сећам се да је, откако сам дошао, пала киша... А тамо, далеко, код нас...
- ДУГИ: Био сам у Босни... често одлазим по задатку, а... знаш, фале ми брда. И код тебе, у Црну Гору одем.
- ШПАНАЦ: Како је тамо, дажди ли?

- ДУГИ: Кад сам недавно био, небо као да се отворило, данима је лила киша без престанка... Побегла сам, вратио се у Београд а мислио сам да останем једно време, нисам могао дуже да издржим..
- ШПАНАЦ: Овде се одмори, опусти... Показаћу ти...
- ДУГИ: Шта? Показаћеш ми пирамиде..? Фараоне, Тутанкамона, Рамзеса... мумије... Радије бих уживао у игри ове црнокосе... Али нисам дошао због тога.
- ШПАНАЦ: ... Показаћу ти Саладинову цитаделу... Зауоставила је крсташе... Али, знам да ниси случајно дошао. Далек пут си превалио. Поред толико важних послова, мене да се сетиш... Реци... Зашто су те послали? То те не пита сфинга, него ја.
- ДУГИ: Стигло је писмо одавде...
- ШПАНАЦ: Писано хијероглифима?
- ДУГИ: Исконструисана је прича да је УАР фашистичка творевина, као Франкова Шпанија...
- ШПАНАЦ: Кад смо већ код тога, шта мислиш о несврстанима?
- ДУГИ: Ту су се многе стари поклопиле, уступци и наша драма 1948. а претходно рат... Има одступања, неверице...
- ШПАНАЦ: Како су, тамо горе, тебе прихватили? Стекао сам утисак да си одлучно преузео посао.
- ДУГИ: Било је у свему прецењивања, колебао сам се у неким интимнијим размишљањима о самом себи. Уочио сам да постоје велике разлике у политичком врху. Колеbam се... многе ствари иду мимо мене... понекад помислим да ће и мене на оптуженичку клупу управо због тога да и ја, ето, напуштам несврставање... За секретаре натурају неке бивше подофицире...
- ШПАНАЦ: Знам да никада ниси био слепац ни плиткоуман и знам да се никада нећеш променити зато си и дошао, зар не? Предосећао сам нешто, знам да је војни аташе имао проблема, сазнао сам и да су оног младог дипломату су повукли...
- ДУГИ: Какви су чиновници овде у амбасади, какво је особље..?

- ШПАНАЦ: То сигурно питаш поводом писма које је, како кажеш, одавде послато... Има их разних... Топе се од услужности. Хуље... прождрљивци и пијанице... развратници.
- ДУГИ: Могу мислити... Знаш, вероватно, да је смењен је и амбасадор у... знаш већ којој земљи... онај песник.
- ШПАНАЦ: Значи, сад је ред дошао на мене?
- ДУГИ: Може бити. И ти си изложен опасности.
- ШПАНАЦ: Не знаш или нећеш да ми кажеш.
- ДУГИ: Све се окренуло, од самог почетка.. Не могу ти то тачно рећи... Све се још држи у неким ужим круговима.
- ШПАНАЦ: Дошао си да ме упозориш?
- ДУГИ: Смењени су још неки амбасадори. Распитивао сам се да сазнам ко то чини, али на то сви само немоћно шире руке...
- ШПАНАЦ: А ко је дошао на место тог раније смењеног амбасадор?
- ДУГИ: Човек из обавештајне службе... Центар је преузео све у своје руке.
- ШПАНАЦ: *(Озбиљно, али наизглед окрећући на шалу)*
Можда нас и овде прислушкују... Држава мора да буде будна, али ми не морамо стално да будемо трезни... Е, па, у то име...
(Подигне чашу)
- ДУГИ: Познат си као ненадмашан домаћин.
(Подигне чашу)
- ШПАНАЦ: Добродошлицу краси осмех, док уздах прати испраћај.
Крајњак звон кристала. На њодијуму се њојављује иџрачница ѡрбуиноџ ѡлеса. Њена заносна, ваџрена иџра окуџира ѡажњу свих џосиџу.

Заџамњење.

Слика 2.

Након ѡворајка из Каира, Шћанац и Дуѓи у Беоѓраду, у хоћелу “Москва”, ѡију чај, шћио им није навика коју су сћекли у крилу беднерки, неѓо ѡре обичај који су ѡрихваћили јер ѓа смаћрају ојменим.

ШПАНАЦ: Све се, после твог одласка врло брзо одиграло.

ДУГИ: Знам, одмах су те повукли. То је урађено рутински.

ШПАНАЦ: Мени све то личи на диверзију.

ДУГИ: Сада се ситуација рашчишћава. Утврђено је да се ради о деформацији... Они су дезавуисали институције.

ШПАНАЦ: Значи, ипак су их раскринкали?

ДУГИ: Не знам шта то све треба да значи, али... Служба је преузела доминантан положај у ресору спољних послова. Узели су амбасаде, убацили своје људе... то је да не поверујеш. Изграђен је посебан механизам, шифре...

ШПАНАЦ: Ја то нисам знао.

ДУГИ: Зато си и смењен... ниси био њихов, ниси поседовао шифру. Људи из центра су давали своје оцене, а да амбасадор за то није знао. Постојао је дупли колосек... Различите информације долазиле су из комунистичких и социјалистичких земаља. Посебан однос је био према информацијама из Москве а сасвим друго интересовање владало је и важило за нека документа у НАТО... Амбасадори су били подељени... све се дели, направили су посебан извештај у којем су сви разврстани.

ШПАНАЦ: На који начин?

ДУГИ: Од оних за које је оцењено да и треба одстранити из дипломатије, оних сумњивих због наводне сарадње са страним обавештајним службама, преко оних са лошом прошлошћу, са партијским казнама, до “филозофа и демагога” и оних болесних, неспособних или, како веле, нерадника... Пре одласка на дужност, Центар је позивао амбасадоре и давао им упутства. Правило је било да у амбасадама први службеник буде из обавештајне службе... Све су преузели у своје руке. У Државном секретаријату иностраних послова, 80 до 90 одсто људи, били су из Службе...

- ШПАНАЦ: До мене су допирале неке њихове сугестије, али...
- ДУГИ: Знам то... За афричко-азијске земље је оцењено да се недовољно ради... Створена је одређена, класификација амбасадора неки, као ти, дискриминисани су као неповерљиви. Кројили су људима судбине. Било је и самоубиства, људи су шиканирани пре него што су повучени.
- ШПАНАЦ: То је трагедија...
- ДУГИ: Људи су упадали у кризе, у депресију, због поступака према њима. Неки су лечени у болници, а по изласку из болнице... Говорило се о седам случајева самоубиства. Из Каира је јављено, мимо тебе, о овоме и ономе... немогуће ствари.
- ШПАНАЦ: Нисам био свестан свега тога, али знао сам за самоубиства.. Чуо сам за самоубиство у Бурми...
- ДУГИ: А јеси ли ти знао за прислушкивање?
- ШПАНАЦ: Ја се нисам удубљивао у те ствари, у то да ли сам подобан или не, али знао сам да шофери и домари имају неке задатке које им ја нисам давао, него су упутства добијали са стране... знам да су неки имали посебне тренинге, учили циу-цицу... вероватно их је Служба инструисала.
- ДУГИ: То је већ био аутоматизам... А ти си, друже, добро прошао. Служба се наметала вама у ДСИП-у. Обавештајно било је прекорачило сваку меру. Дошло је, практично до узурпације власти... Многи су били верни Ранковићу и радили по његовим директивама.. Али и у тим односима дошло је до захлађења.
- ШПАНАЦ: Шта ће бити даље?
- ДУГИ: Видећемо. Тражи се, како кажу, бескомпромисно рашчишћавање. Од врха до дна.

Завеса

ИГРА

Казачок

Слика 1.

Москва. После раѿа (ѿролеће 1946). Сахрана високог руског функционера Калињина, ѿпредседника Президијума Врховног совјетѿа СССР. Јуѿословенска делегација са Тишом на челу, ѿозвана је у Сѿиљиноу вилу на вечеру. Пре ѿога, у ѿредворју, разговарају двојица официра из јуѿословенске ѿраиње. Високи, чврсти, здрави, беспрекорно избријани, у сјајним чизмама. Хладни су, ѿишво неѿриљиви у међусобном оѿхођењу, зазиру један од другога, ѿоседују ѿособно чуло ѿреѿознавања.

- ПУКОВНИК: Нисам те досад виђао, Младићу... Ти си овде нови? Послали су те тако угланцаног да се нађеш уз мене, а? Мислио сам да ће послати неког прерушеног.
- ПОТПУКОВНИК: По задатку сам овде. То и сам знаш. Оно што не знаш је да ћу ускоро ћу завршити курс, желим на Академију “Ворошилов”.
- ПУКОВНИК: *(Као у шали)*
Јесу ли те врбовали? Ако и врбују, чине то невешто...
- ПОТПУКОВНИК: Чуо сам о теби. Тврдоглав си и упоран. Требало би те бацити у тамницу... као и друге... годинама једете наш хлеб, гојите се као прасци... и спремате се да дезертирате... Кажи слободно... Допадају ли ти се Русиње? А вотка? А и подваљак ти расте.
- ПУКОВНИК: *(Љушћишћо)*
Дрзак си и безобразан.
- ПОТПУКОВНИК: *(Помирљиво одмахује руком)*
Ево долазе... Ово је њихов трећи сусрет... Ти си присуствовао првом...?
- ПУКОВНИК: Рат тада још није био завршен... јесен четрдесетчетврте.
- ПОТПУКОВНИК: Како је путовао?

- ПУКОВНИК: Пуно питаш, младићу, кочопериш се, тртомудиш, добио си чварке, а тек си се испилио и хоћеш све да знаш. А ја знам да си као питомац Ваздухопловне школе дошао из Југославије у Совјетски Савез, али не мари... И то је довољно... Не убијамо се, бар, од досаде, зар не?
- ПОТПУКОВНИК: Знам да се све држало у тајности.
- ПУКОВНИК: Хм... не знам зашто су баш тебе поставили баш поред мене, али, ево, рећи ћу ти, то више ионако није тајна. Тито је путовао тада у строгој тајности...
- ПОТПУКОВНИК: Знам.
- ПУКОВНИК: Па кад знаш, зашто питаш мене? Јесу ли те поставили да ме пратиш..? Јесу ли тражили од тебе да потпишеш обавезу да нећеш никоме говорити о свом животу у Москви..? И ја сам раније имао сличне задатке, мењао сам имена и улоге... Шта те интересује..?
- ПОТПУКОВНИК: Тито је тада био на Вису?
- ПУКОВНИК: То знамо. Седиште Врховног штаба налазило се на Вису.
- ПОТПУКОВНИК: Тамо је био аеродром?
- ПУКОВНИК: О, ти заиста високо летиш... Совјетски транспортни авион “дакота” пребацио га је са Виса у Крајову, у Румунији, то је била успутна станица. Одатле, лет је настављен за Москву, у пратњи совјетских ловаца.
- ПОТПУКОВНИК: Било је опасно...
- ПУКОВНИК: Као млад обавештајац, знаш да опасност увек вреба, поготово у близини фронта, совјетски ловци били су поуздана заштита... Ускоро ће вечера. Буди опрезан. Треба сачекати да се напију, да им се разрежу језици...

Разилазе се.

Затамњење.

Слика 2.

Кремљ. Сџари дворац, некада резиденција царева; оѓрада од коља на брежуљчићу ѓонад реке Москве. Московски кремљ ѓосџао је Кремљ у коме су се састџајали моћници ѓод звездама. Басџион. Разаран и обнављан кроз векове., држава се ширила и снажила, а народ ѓроџадао... Сџаљинова вила; адаџџирана бивша вила цара Николе Првоѓ. Невелико здање, без раскоши. Тешке завесе на ѓрозорима доѓриносе аџмосфери мисџерије. Као у музеју воџџањих фиѓура, у ѓолуџама, ѓреѓознају се ликови Сџаљина, Тиџа и чланова њихове ѓраџџе. Рефлекџори се ѓолако ѓале, ѓоџџуно освейљавају сцену, фиѓуре оживљавају. Генералисимус ѓрима Маршала. Генералисимус, џџо се осећа ѓри ѓрвом сусреџу, очиѓледно, не ѓрџи никакав ѓрѓговор. Маршал је сиѓуран у себе. Ово је њихов ѓреѓи сусреџи, ѓреѓходна два била су ѓрилично хладна, ѓоѓоџово ѓрви, врло, врло хладан. Друѓи сусреџи у Москви био је ѓроџоколалан, ѓоџџисан је сѓоразум “о ѓриџаџељсџиву и узајамној ѓомоћи”. После вечере. Касна ноћ. Са ѓрамофона “са увоm” доѓре музика. Руске ѓесме... Генералисимус се срдочно обраћа Маршалу. Усџаје од сџола, узима ѓа око ѓаса и ѓодѓже:

ГЕНЕРАЛИСИМУС: Ви здарови?

МАРШАЛ: (Гледајући ѓа одозѓо)
Здаров.

ГЕНЕРАЛИСИМУС: Берегите сваѓо здоровје, нужно будѓет дља Евроѓи..

Генералисимус сџуџџа Маршала. Узимају чаше са ѓрѓезе и ѓодѓжу високо. Пије се ѓерцовка, руска воџка са ѓуџом ѓаѓриком. Сви ѓџију на екс, руку ѓод руку. Онда Маршал ѓодѓже Генералисимуса, ѓедном, дваџуџи, ѓрџџуџи... и лаѓано сџуџџа.

МАРШАЛ: Тавариш... Ви здарови, Ви крѓепки, Ви долга жић будѓете...

ГЕНЕРАЛИСИМУС: Њет... ја знају сваѓо здоровије и сваѓо физическоје састојание.

Кавѓјар... Звук балалајке...

Зџаѓмњење.

Слика 3.

Поново двојица официра у ђредворју, с изгланцаним чизмама, на шеиху.

- ПУКОВНИК: Мајка Русија... Мајчица... Казањ, Рјазањ... Еј! Снег на крову с кога висе леденице, а на снегу голубови гучу. Вани зима, унутра топло... сам-овар, колачићи. Крај прозора мачка преде... У Петрограду минус два, у Иркутску минус двадесетдва, у Архангелску бродови оковани ледом... А пролеће је на прагу. Тифлис... Револуција! Задатак партије...! Хе, овде се тешко улази, а још теже излази.
- ПОТПУКОВНИК: Пунили су чаше до врха, празнили их до дна. Клицали... Дуго у ноћ чула се песма.
- ПУКОВНИК: Чуо сам... Волга, Волга...
- ПОТПУКОВНИК: И Дњепар... Дњепар широки... Певали су као хор Донских козака.
- ПУКОВНИК: Учинило ти се.
- ПОТПУКОВНИК: Видео сам када га је три пута подигао...
- ПУКОВНИК: Не верујем ти.
- ПОТПУКОВНИК: Сумњичав си... својим очима сам видео. И његове слабости испољавају снагу.
- ПУКОВНИК: Не верујем плавим очима.
- ПОТПУКОВНИК: Ја не верујем жутим очима... Увек се сетим како су, кажу, Милошеве очи биле посве жуте и нарочито лепе када је угледао одсечену Карађорђеву главу у зобници.
- ПУКОВНИК: Ко то каже?
- ПОТПУКОВНИК: Није битно... То су нестајућа сећања.

Зайтамњење.

Слика 4.

Трећи сусрећ Тита и Стаљина у Москви оцењен је као дошад најсрдачнији. Али, Духови су већ били припремљени за коначни обрачун. Прекрећница. Односи између Београда и Москве су се погоршали... појавила се резолуција ИБ... Као неправилна, оцењена је пољитика Тита, Кардеља, Биласа, Ранковића. У новембру 1949. у Будимпешти је Информбиро одржао своје последње, прече заседање на коме је усвојена Резолуција "Југословенска компартија у рукама убица и шпијуна" са радија се чује глас сикера који чита Резолуцију.

СПИКЕР: Информациони биро уз учешће представника. Компартије Бугарске, Румунске радничке партије, Мађарске партије трудбеника, Уједињене пољске радничке партије, Свесавезне комунистичке партије бољшевица, Француске комунистичке партије, Компартије Чехословачке и Италијанске комунистичке партије, пошто је размотрио питање "Југословенска Компартија у рукама убица и шпијуна", једнодушно се сложио са следећим закључцима: Ако је саветовање Информационог бироа компартија у јуну 1948. године констатовало прелаз клике Тито – Ранковић од демократије и социјализма на буржоаски национализам, то се, за време протекло после тог саветовања Информбироа, завршио прелаз те клике од буржоаског национализма на фашизам и отворено издајство националних интереса Југославије...

Крчање радио апарата... поново се разазнаје глас сикера.

СПИКЕР: Клика београдских најмљених шпијуна и убица отворено је остварила споразум с империјалистичком реакцијом и ставила се у њену службу...

Поново крчање, глас сикера се збуи, пошом ојетт разазнаје.

СПИКЕР: Титова клика претворила је Београд у амерички центар шпијунаже и антикомунистичке пропаганде...

(Крчање)

... Претварање клике Тито – Ранковић у директну агентуру империјализма и помагача потпаливача рата достигло је свој врхунац у отвореном приступању југословенске Владе империјалистичком блоку у Организацији Уједињених нација...

(Крчање)

... У области унутрашње политике главни резултат делатности издајничке клике Тито – Ранковић представља фактичка ликвидација народнодемократског покрета. Као резултат контрареволуционарне политике клике Тито – Ранковић, која је узурпирала власт у партији и држави, у Југославији се учврстио антикомунистички, полицијски режим фашистичког типа...
Руводећи фашистички врхови опирају се на несразмерно велики војно полицијски апарат...

(Крчање)

... помоћу кога су претворили земљу у војни логор...

(Крчање)

... и помоћу кога спречавају свако слободно изражавање мисли...

Заштампање.

ПЕРИПЕТИЈА

Наоко безначајан мали зајлећ кулминирао је ускоро у велику пољитичку драму познату под именом Информбиро, са безброј пшпања без право одговора, у чијем су се врлозими наили руководећи кадрови и обични људи. И држава. Кроз све су се провлачиле необичне судбине, са коренима од пре рата, током и после рата и после Информбироа. Све те није ућкане су у аферу прислушкивања у врховима власти. Све је то једно те исто време, једна држава, исти људи Држава је ојачала, они такође, очврсли у рату, затим у борби против Информбироа. На високим су државним функцијама. И даље су простори у којима се одвија драма оштра, кабинетни, ловишти, паркови, резиденције... Док су једни почели да се управљају према расположењу оних изнад њих, код других је уочљиво настојање да се овлада људима, поврати пресијж. Подстикнуто је уверење да недостигаћ информација о људима који су у окружењу, изазива подозрење. Затим се чини све да се дође до што више информација и сиремно дочека свако изненађење. А оно, наравно, увек долази изненада.

Слика 1.

Београд, јесен 1964. године. Триезарија у Белом двору. За прездом на којој је велика чинија са воћем, крушкама, јабукама, жрожћем, седи Тито смећећи се, делује ошмено и моћно. На столу флаша коњака или вина. Пуши, држећи мушкету у уљу усана. Поред њега, с леве стране и Едвард Кардељ, склољених руку, са смешком, жледа у Тита од кога послушно очекује знаке одобравања. С десне стране седи Александар Ранковић, у светиљем оделу, разговара с неким ко је невидљив, а седи преко њега, не жледајући у Тита, убеђен да је давно заслужио његово поверење, не слушајући да се оно тоши... То је шројка која је доносила одлуке и представљала свемоћу пољитички врх. Изгледају као да су у напону снаге, испољавајући ошменост, мада није извесно да ли им је она урођена или калемљена. То је био један од њихових последњих заједничких ручкова. Шавови су већ почели да пуцају. Нешто је било труло у држави... Он је држао конце и ошшавао својим прсиима, увек сиреман да своје непријатеље задржи на видљивом растојању.

Две године касније, 1966. на Брионском џленуму, Ранковић је смењен.

СТАРИ: ... Бога ти.! Па, хоћемо ли, коначно, нешто попити. Нико овде не нуди пиће, а ова Божија звијезда пржи, високо на небу. Што нас овде море жеђу... А шта су спремили за ручак?... О, па то и није тако лоше... Добро, та јуха... и шта још? Крањске штрукле..! Па то је одлично! И шта уз њих?.. Пржене домаће крвавице на подварку..! Ух, мајку ти Божију... Дајте мало алкохола! Има доље једно мјесто, у кањону, зове се Суха... Па, ја сам, бога ти, пролио ту доста крви... Операција “Шварц”, доље на Сутјесци... на Озрену... знам и то мјесто, ја точно знам, могу показати точно то мјесто.. Питају ме, како сам тамо доље војску слао да приђе ближе Нијемцима, а били су јачи... мајку ти Божију... Па, ако му ја приђем близу, онда његова авијација неће мене да туче одозго, не може, јер побиће своје... а ја се Швабе изблиза не бојим...! А, онда, тај Дража... ђенерал... па он је, тобоже, хтио да диже устанак?! Дочим, ја знам шта је то гибаница... та четничка гибаница, Бога ти... шта? Сир, кајмак, јаја... а уз то, бацаш кромпир у жар, у жеравицу, бога ти... Он је ђенерал... па код генералисимуса, у Кремљу, јели смо, бога ти, тај кавијар, боршч, јелена у рибизли, бога ти... па, па штрудлу... пили грузијска вина, мајку ти Божју...
(За себе)
А тај... Коба... Осјетио сам знак демона.

Одмахује руком, уз осмех...

Затамњење.

Слика 2.

Београд, у лето 1966. године заседа Комисија Извршног комитетa ЦК СКЈ... 18. јун, састаанак Комисије Извршног комитетa Централног комитетa СКЈ.

ЦРВЕНИ: Извршни комитет је размотрио нека питања о раду Државне безбедности и одлучио да формира Комисију која треба да поднесе извештај. Основни мотив за испитивање рада Државне безбедности јесте откривање прислушних уређаја у кући друга Тита и у свим зградама где се он креће, а такође и код неких других руководилаца. Позвали смо на овај састанак Комисије и друга Ђеђу...

(Обраћа му се)

Ђеђо, ти си дуго времена био руководилац Секретаријата унутрашњих послова и треба да кажеш све што знаш и шта о томе мислиш.

ЂЕЂА: Ово што сам чуо је крупна ствар... поготово... поготово то да се прислушкује Тито... Ми смо још под почетка формирања ОЗНЕ почели да вршимо прислушкивања преко телефона. У почетку је то било примитивно... Касније смо почели то да радимо помоћу микрофона, а онда се, разумете, техника све више усавршавала... Ми смо се држали принципа у раду прислушне службе, имали смо критериј... додуше, понекад се наша оператива залетала, углавном код антисоцијалистичких елемената, странаца и посебно појединих књижевника и сродних њима који су псовали Тита... али, и то смо избегавали. У суштини, хтели смо да избегнемо руски метод прислушкивања.

У паузи седнице разговарају два члана комисије, Сибин и Бевц.

БЕВЦ: Испада да су пратили собарице и вртларе... Да, и писце... оног брбљивог Сремца и друге.

СИБИН: Или возаче...

БЕВЦ: Шоферска је туга преголема... Шофери... Реци ми, молим те, шта је било с оним возачем, који је возио ону министарку туризма

- СИБИН: Приче о министаркама и њиховим возачима стално се врте, као точкови на аутомобилу, већ су им излизане гуме... Тај је, последњих година, био у пасивној мрежи, али је, изгледа обновљен контакт с њим.
- БЕВЦ: Делује прилично дезоријентисано.
- СИБИН: Нема пуно смисла за активну обраду и контролу... обичан тастер, само то.. Почео да даје информације о својој шефици.. вози је, добро му је, живи као бубрег у лоју, а прича како је туца, а и друге безначајне појединости, о другим њеним склоностима, чак почео да говори о њеној идеологији, неком шовинизму... о томе како та другарица псује социјализам... бог те пита.. а потом је хвали како му је омогућила да га упуте у Немачку, на рад у представништво Комитета.

Затимњење.

Слика 3.

Седница Комисије ЦК СКЈ се наставља иза затворених врати.

ЦРВЕНИ: Ја сам, обавио разговор са другом Селимом. Објаснио сам му о чему се ради. И затражио да нам помогне око свега овога... да разјаснимо ову ствар... Он би то морао да зна, ради за Службу

СЕЛИМ: Служба је основана 1954. године... У УДБУ сам дошао по задатку Партије... Ја сам разумео да је неко прислушкивао друга Старог... Мислим да смо 1958. рекли да треба озвучити Ужичку. То је одобрено... све је било легално... али ја не знам пуно да кажем... То је било због Београдске конференције. Знам само да су постављене инсталације и да их је накнадно требало скинути.

ЦРВЕНИ: Са ког места се вршило то слушање?

СЕЛИМ: Изводи су били постављени у подруму зграде... то је било само због странаца, али и због клера... да имамо увид. УДБА је, у суштини, била контраобавештајна, а заправо обавештајна.

ЦРВЕНИ: Озвучен је Кабинет друга Старог... озвучене су собе у хотелима Москва, Унион, Мажестик, Метропол, Ексцелзиор, Балкан... Сазнали смо да је кабл за прислушкивање уведен у Ужичку, код друга Старог... озвучени су и неки београдски станови.

СЕЛИМ: Ја то не знам... мало сам о свему знао... па то је невероватно. Нико мени не би могао да нареди да прислушкујем Старог!

ЦРВЕНИ: Значи и тебе су мунтали..? Где су све монтирани уређаји за прислушкивање? Знамо за Карађорђево, Вилу "Блед"...

СЕЛИМ: Београд, Загреб, Љубљана, Скопље.

ЦРВЕНИ: *(Обраћа се Ђећу)*

Шта имаш ти да изјавиш?

ЂЕЋА: Примена прислушних уређај искључиво је усмерена за потребе што успешније разраде непријатељских и социјализму туђих елемената.

ЦРВЕНИ: Какви су то уређаји?

- ЂЕЋА: Телефонски и микрофонски.
- ЦРВЕНИ: Ко ме су ишли ти извештаји?
- ЂЕЋА: Другу Марку... Не сећам се баш свега... Рецимо за Карађорђево нисам сигуран... ми смо озвучили просторе где је била смештена совјетска делегација, Хрушчов – Булгањин, затим Јанош Кадар и куће и станови у којима су смештене за нас интересантне особе..., а материјал смо достављали Марку, Бевцу...
(После паузе)
... и Старом...
- ЦРВЕНИ: Другови, обавили смо разговоре, а достављен ми је извештај Комисије која је обавила такође више разговора и утврдила да је озвучен велики кабинет председника Републике у Ужичкој 15. по наређењу које је издао Ћећа. Бели двор је такође озвучен, као и Стари двор и Сламната кућа. Уз све те послове вежу се имена друга Марка и друга Ћеће. Потврђено је да је озвучена Вила Блед. И Вила Брионка...

Затимљење.

Слика 4.

Бриони, 1. јули 1966... "Бријунски ојџоци, ојџочна скујина у сјев. Дијелу Јадранског мора, џред југозај. Обалом Исџире, од које је одијељена 2 км. широким Фажанским каналом. Скујина се сасџоји од два већа ојџока, Вели Бријун и Мали Бријун и од низа мањих ојџочића (Св. Марко, Гар, Обљак, Сујин, Сујинич, Галија, Груњ, Ванга, Пусџи, Весар, Јеролин и Коџеж)... Клима је врло блага, вегеџаџија бујна..."

Сџари је у белом оделу, носи џамне наочаре, џуши кубанску џигару.

СТАРИ: Зашљуснуло нас је то, другови. Бога ти! Амбиџије појединих људи, мајку ти божју... морамо то рашџити... енергично и брзо. Ми смо већ претресали питање извјесних деформација у раду наших органа у организацији државне безбједности. Служба је, то је очито, препуштена сама себи... То све датира неколико година уназад, готово једну деценију. Главни руководилац Службе био је друг Марко... Дочим, другови, ми морамо знати да је у току рата и првих година послје рата Државна безбједност одиграла велику улогу и ми смо имали огромно повјерење... Ја нећу да улазим у детаље али, А не сличи ли вам то помало на оно што је некада било код Стаљина? Ја мислим да сличи.. Људи су на улицама почели да говоре шапатам... Ми можемо... као ја... хе... имати тројку из правописа, али историју морамо исписати. Другови, овдје се не ради ни о каквој хајци. Дочим, овде се, заправо, ради о проблему који ми морамо ријешити. Бога ти, то је штетно за радне људе и за џијелу земљу.! Желим вам успјеха у вашем раду. Хвала.

МАРКО: *(Блед, делује скрхано)*
Тешко је говорити о свему овоме... Поражен сам. Био сам запрепашћен када сам чуо податке о озвучавању станова и радних просторија друга Старог... За такве поступке и такав рад органа безбедности, не носим никакву другу одговорност, изузев моралне. Знана су вам моја схватања о човековом моралу која су исказана када сам наилазио на клевете, малограђанске интриге, комбинаторику... Увек сам сматрао да морамо гајити повјерење у људе... Овом приликом, нисам одговорио на сва питања...

Зайамњење.

Слика 5.

Пауза за ручак. Комешање међу учесницима скуја. Мрмор. У њорлазу се чују исјрекидани ѓласови. Међу њима, издвајају се Посавски и Осман.

- КАРАБЕГ: Готови су, с њима је завршено. То што они причају је “ трла баба лан...”
- ПОСАВСКИ: Нисам био обавештен.
- КАРАБЕГ: Остао си по страни.
- ПРВИ ГЛАС: (*Злуродо*)
Оди ми, дођи ми... Тако им и треба.
- ДРУГИ ГЛАС: (*Ојрезно*)
Не знам како ћу гласати.
- ПРВИ ГЛАС: Само храбро.
- ТРЕЋИ ГЛАС: Нисам способан за то... нисам спреман... затечен сам... Марко је био поштован... поштен абаџија, никад ништа лоше није скројио, ни сељачки гуњ... одробијао је своје... пребили су га Гестаповци, једва је жив остао... тада..
- ПРВИ ГЛАС: Тада... па да, то је било тада, а сада? Чуо си шта људи говоре, па и сам Стари говори о томе забринуто, у поверењу.
- ДРУГИ ГЛАС: Па шта је рекао Стари?
- ПРВИ ГЛАС: Па управо то... Предалеко је отишао Марко, чак је и њега прислушкивао... Да, то је рекао.
- ТРЕЋИ ГЛАС: Мислим да је почео неке да смета.
- ДРУГИ ГЛАС: Ко?
- ТРЕЋИ ГЛАС: Па, Марко... нашао се на мети.
- ДРУГИ ГЛАС: Сам се наместио, кандидовао се за наследника...
- ПОСАВСКИ: Можда су други то учинили... Човек тешко може да одоли ласкању..., а улагивали су му се многи. Мислим да он не би себи могао да дозволи чак ни помисао на то да може да замени Старог.
- КАРАБЕГ: Ђутао си на седници, а сада причаш...

- ПОСАВСКИ: Слушам шта други причају. Највише га осуђују они који су му се највише додворавали, док је био неприкосновен у врху власти... сада је готов, немоћан, сломљен физички, управо сам сазнао да је доживео срчани удар... Не могу да га у том тренутку и ја нападам, поготово не онако како то сви чине.
- ПРВИ ГЛАС: Не може се рећи да је недужан. Закључци су већ припремљени.
- ДРУГИ ГЛАС: Зар већ?
- ПРВИ ГЛАС: Политичка одлука је донета раније.
- ДРУГИ ГЛАС: Када?
- ПРВИ ГЛАС: Оног часа, када је изгубио поверење онога коме је до тада био десна рука.
- ДРУГИ ГЛАС: Но, реци..! Шта је одлучено?
- ПРВИ ГЛАС: Прихваћене су оставке... Марко мора да оде, он не може остати ни на једној функцији. Све лађе су му потопљене.
- ДРУГИ ГЛАС: А Ђећа?
- ПРВИ ГЛАС: Неискрен је био... а он је непосредно одговоран због злоупотребе, за деформације у раду органа државне безбедности.. Мора да буде разрешен, искључен из партије..
- ПОСАВСКИ: Не треба замењивати своје жеље заједљивошћу и злурадошћу. Искуство и промишљеност треба да дају достојан одговор. Свако догађаје гледа са супротне стране и сваки хроничар га погрешно тумачи.

Разилазе се... Осећа се како ѓреко осѓрва, с мора, долази веѓар који њише разѓрнуће завесе на оѓвореним ѓрозорима брионске резиденције и доноси мирис мандарина. Чују се крици ѓалебова.

Завеса

ПРЕПОЗНАВАЊЕ

Бела кућа. Вашингтон. Крв је разливена по јаснику на којем је 1865. издахнуо амерички председник Абрахам Линколн после ајен-џаја који је извршен на њега у позоришту. Волео је да иде у позориште...

Неки мисле да уз помоћ тих остатака крви амерички председник може бити клониран... Многи верују да је Абрахам Линколн и даље међу Американцима. Наводно, виђен је Линколнов дух како стоји поред прозора, што су потврдили неки становници Беле куће Елеонора Рузвелт, Роналд и Ненси Реџан, Хари Труман као и гост Беле куће сер Винстон Черчил. И дружи су видели тог америчког председника који је предвидео својевену смрт...

Духови у Белој кући су иакође спреми за коначни обрачун... Током свој председничког мандата Ричард Никсон жели да буде обавештен о својим противницима... Владajući републиканци уједили су у штаб Демократске странке.

Слика 1.

Вашингтон, 23. јуни 1973. године. Седница Комитета америчког Конгреса.

ПРЕДСЕДАВАЈУЋИ

ИГЛ:

Покренуто је питање упада у седиште Демократске странке, у јуну 1972. Провалници су том приликом поставили прислушне уређаје. До сада смо установили да су имали сарадњу са особама на највишим позицијама у Белој кући... Нека приступи Џон Дин.

Пред сенатски комитет којим председава Мр Игл излази Мр Дин.

ПРЕДСЕДАВАЈУЋИ

ИГЛ:

Реците нам нешто више о себи, мистер Дин. Чиме се бавите?

МР ДИН:

Ја сам главни правни саветник у администрацији Ричарда Никсона.

ПРЕДСЕДАВАЈУЋИ

ИГЛ:

Да ли сте знали за сарадњу провалника у седиште ривалске странке.

- МР ДИН: Да, да..
- ПРЕДСЕДАВАЈУЋИ
ИГЛ: Изнесите нам... реците шта знате о томе.
- МР ДИН: Било је пет провалника, као што знате... Они су упали у просторије Демократског комитета у хотелу Вотергејт, у Вашингтону, 17. јуна 1972.... дакле пре две године.
- ПРЕДСЕДАВАЈУЋИ
ИГЛ: Да ли знате, ко је вршио истрагу о том случају:
- МР ДИН: Истрагу је повео ФБИ, а то је касније прешло у вашу надлежност... Случај је преузео Вотергејт комитет... ваш комитет који је основао Сенат Сједињених америчких држава.
- ПРЕДСЕДАВАЈУЋИ
ИГЛ: Истрагом је установљено да је та провала само једна у низу незаконитости... Ту је укључено застрашивање, политичка шпијунажа, саботажа... За то је одговоран Никсонов штаб и људи лојални њему. Међу тим људима били сте и ви...
- МР ДИН: Да... Учествовао сам у свему томе
- ПРЕДСЕДАВАЈУЋИ
ИГЛ: Како сте реаговали? Да ли сте нешто подузели?
- МР ДИН: Да, да..
- ПРЕДСЕДАВАЈУЋИ
ИГЛ: Шта, на пример?
- МР ДИН: Упозорио сам председника...
- ПРЕДСЕДАВАЈУЋИ
ИГЛ: Како сте га упозорили?
- МР ДИН: Сматрао сам да је то канцер за његов председнички положај, да ће га појести... Рекао сам да упад у просторије ривалске странке и постављање уређаја за прислушкивање не може да се прикрива... да је то криминални чин.

ПРЕДСЕДАВАЈУЋИ

ИГЛ: Шта се потом десило? Како је председник реаговао?

МР ДИН: Мислим да није разумео могуће последице прикривања.

ПРЕДСЕДАВАЈУЋИ

ИГЛ: А ви?

МР ДИН: Отпуштен сам...

ПРЕДСЕДАВАЈУЋИ

ИГЛ: Хвала. Комитет ће обелоданити своју одлуку.

Затимњење.

Слика 2.

Приђушено светїло. Вестїи на радију.

СПИКЕР: Џон Дин је на основу тужбе за улогу у прикривању осуђен на казну затвора. После четири месеца проведена у федералном затвору, пуштен је на слободу. Председник Никсон је 9. августа 1974. године, поднео оставку... Никсонова председничка библиотека објавиће материјал из Беле куће из времена Ричарда Никсона и очекује се да ће то дати нови увид у скандал Вотергејт и последње дане Вијетнамског рата. Материјал из јануара и фебруара 1973. године, покрива Никсонову хладноратовску дипломатију, прекид непријатељстава са Ханојем и реакцију администрације на одлуку Врховног суда о легализацији абортуса. Период покрива и осуду провалника владајућих републиканаца у штаб Демократске странке што је било праћено заташкавањем и на крају довело до смењивања америчког председника... Биће објављена 154 сата Никсонових чувених магнетофонских трака и 30.000 докумената Беле куће. Више од 2.200 сати тајно сниманих разговора објављено је од 1980. године...

Музика с радија. Звонки глас Френка Синајре. Сїранци у ноћи...

Заїамњење.

ПАТОС

Слика 1.

Улица у Београду, у центру града. Пред кафаном “Бриони” Цоби и Црни... После раја у некадашњој Југославији.

ЦОБИ: После је дошао овај рат у којем се расцепила земља у којој смо рођени и одрасли.. Многи су то доживљавали као изненађење. Ми свега тога нисмо били свесни... односи су само привидно били кошмарни, бар сада тако изгледа.. а оно што је до сад написано, ништа није тачно. Та сцена никада неће бити јарко осветљена. Као да се сваки облик преображава и чува своје прикривено значење.

ЦРНИ: Упорно то понављаш... Одиста, највећим делом није тачно... али, зар хоћеш да кажеш да је тачно само оно што ти пишеш и ја... или... оно што нам је, у тобоже заборављеној торби, оставио наш друг Љуба Ковач? Ко може да открије истину која се копрца пред нама као уловљен сом. Сви ти дечасти који су мувају околу, са својим бејби лицима, како се испоставља, опасни су типови... Нико не зна како су они доспели до Легије странаца, да ли су заиста тамо били, како су се и зашто вратили... А утицај њихов на политику и политичаре уопште није безначајан.. То је спрега... Као и утицај жена. Једна од њих је, својевремено, уплићући се у државне послове, почела министре да дели на лоше и добре... и сада друге, облајхане чине то исто, док им се мужеве шепуре као паунови, оне изигравају Живку министарку...

ЦОБИ: Пусти те приче, него... Шта нам, ради професор? Јеси ли листао његову документацију.

ЦРНИ: Љуба, академик? Љуба Ковач? Видео сам...

ЦОБИ: *(Подсмешљиво)*

Је ли поново нешто открио? Не знам чему све то. Нема ничег сензационалног у тим старим документима, у том, како се назива, обавештајном материјалу... Па сада свако свакога прислушкује! И шта се открива..? Да се ономе ћерка, као на филму, спетљала с боди-гардом, да је уградила силиконе, снимила два ЦД, да не

плаћају порез, да не могу да уновче лажне чекове... О безграничној алавости... Ништа спектакуларно... Па ни то о чему си ти малопре причао... Мафија, па мафија... Љуба се само запетљао у сопствену мрежу, дању, кад је будан гледа порњиће. Ни ноћу не може ока да склопи. Неће, не може да се затвори у ћутање.

ЦРНИ: Дркација.

ЦОБИ: Његов омиљени филм је, као што добро знаш, “Дубоко грло”... Позвао нас је да га посетимо.

ЦРНИ: Да посетимо Љубу? Љубу Ковача! О, па то није лоша идеја. Било сјајно... Супер. Биће весело.

ЦОБИ: Шта ћемо да му однесемо?

ЦРНИ: Купићемо гајбу пива. Знаш да он воли пиво.

ЦОБИ: Чуо сам да се дрогира.

ЦРНИ: То са дрогом нису само празне приче... Увек је то тињало на овим просторима. Док се о малтретирању на Голом отоку ћутало, говорило се и писало о жестоким мучењима у руским затворима, о третману “препарирања” да се изнуде признања. Те методе садржавале су и “психичке припреме” током којих су кориштена, како се наводило, “наркостимулативна средства”... касније су се ту уплеле и приче о шверцу дроге на Голом отоку за “освежење и умирење живаца”

ЦОБИ: Не верујем у то..

ЦРНИ: *(Осврће се, загледа у бројеве кућа)*
Ево... стигли смо, он ту станује.

Звоне на улазу у зграду олињале фасаде. Преко инџерфона јавља се Љуба мейталним гласом. Враћа се ошварују. Улазе.

Затимњење.

Слика 2.

Сћан у Београду, у кругу двојке, ирилично зајушиен. Свуда околорасуи иаири, књиге, дискови.. осиаици хране, мрве хлеба, сремска или чајна кобасица, у илавој окрзнуиој шерии хладан иаирикаши или иасуљ.

- КОВАЧ: *(Гесиикулира оиварајући враиа)*
Добро дошли у мој свет. Упадајте..! Ау, шта ће вам оволико пиво. Није требало толико да се трудите.
- ЦОБИ: Неће се бацити... Је ли ово дневна соба?
- КОВАЧ: Не, него ноћна.. Седите где вам се допада... ако нађете места међу овим папирима... Имам неку мезу... правио сам пребранац, а имам и ракију из Чачка, сир из Краљева и домаћу проју.
- ЦРНИ: Нисмо дошли да једемо... Него да те видимо. Где си? Нема те нигде, човече.
- КОВАЧ: Дошли сте и да вам покажем, после свега, и тај филм, а? Хоћете то да видите?
- ЦОБИ: Па ето... Као три стара педера, треба сад да седимо и да гледамо...
- КОВАЧ: *(Говори брзо, као верљ)*
Филм је снимљен 1972. То је први јавно дистрибуисани филм порнографског садржаја...
(Одушевљено)
То је, заправо, историјски филм! Представља победу револуције!
- ЦОБИ: Какве, сад, револуције?
- КОВАЧ: *(Занесено)*
Сексуалне.! Да, да, сексуалне револуције.
(Театрално)
Само да знате, ФБИ је пошто-пото желео да онемогући приказивање тог филма.
- ЦРНИ: Зар фамозни ФБИ у борби против приказивања филма? У то не могу да поверујем.
- КОВАЧ: О свему имам податке, о свему... Агенти су се растрчали, одузимали копије филма, привођили на разговор...
- ЦРНИ: Кога су агенти привођили на разговор? Зашто? Због тога што гледају порниће?

- КОВАЧ: Да, да... одузимали су копије филма... Под посебним третманом су били сви који су на било који начин у вези с филмом, од оних који су га направили и учествовали у снимању до оних који су га дистрибуирали. Свако је био под присмотром, сви који су на било који начин били у додиру с тим филмом
- ЦРНИ: *(Помирљиво)*
Уосталом, све је могуће... Па, онда хоћемо ли да видимо тај фамозни филм?
- КОВАЧ: И те како... Само полако. Најпре, господо, да вас упознам са чињеницом да досије о “Дубоком грлу” обухвата више од пет хиљада страница... Све је то заогруто и једно време чамило под велом тајности... али сам ја све разоткрио.. Шта ме гледате с чуђењем? Не верујете ми? Да, господо моја, све сам ја открио... и дошао чак до интервјуа који су вођени са актерима приче “Дубоко грло”, можда не знате да је снимљен за свега 25 хиљада долара, а да је згруто право богатство, преко 600 милиона долара. Хеј... зар вам то ништа не казује?
- ЦОБИ: А када је, заправо направљен тај филм?
- КОВАЧ: *(С чуђењем)*
Запрепаштен сам вашим непознавањем чињеница. Не знате када је снимљено то грандиозно дело? Давно, седамдесетдруге... али управо у оно време...
- ЦОБИ: Па какве везе има то време?
- КОВАЧ: Па има, бога ми, има... Шта рецимо, ако вам кажем да је истрага била под надзором никог другог, него мистера Марка Фелта...
- ЦРНИ: *(Изненађено)*
Марк Фелт.! То је онај...?
- КОВАЧ: Да, управо тај... био је други човек у ФБИ.
- ЦОБИ: Па тај је радио на откривању афере Вотергејт. У ствари, он је, нико други, одавао новинарима поверљиве податке који су му били на дохват руке, он је све открио.
- КОВАЧ: Није он једини. Не занемарите, господо, улогу Хантера, Ловца, који је регрутовао особе које су провале у седиште тада опозиционе Демократске странке

у Вашингтону, 1972. године. А знате ли шта је био човек пре него што је постао помоћник председника? Био је агент ЦИА, укључен у организовање инвазије на Кубу у Заливу свиња... Да вам не помињем “брижне” супруге високих функционера које су одавале тајне, успешне пословне жене, па тај феминизам, политичку корупцију... Како вам се то свиђа? Немојте да ме гледате као да сте прогутали жабу... Ето видите: Како је лако повезати конце и склопити коцкице. Само треба бити упоран, радити, само радити, као кртица... Тако сам дошао и до информације која ми срце распевава, о том да је телефонска фирма која је ФБИ отворила могућност прислушкивања, затворила вентил, прекинула и прикључак за прислушкивање међународних телефонских разговара.

ЦОБИ: Човече! У све забадаш свој дуги нос... У чему је виц?

КОВАЧ: *(Уз моронски смех)*
Па ето, ФБИ није плаћао рачуне. И тај фамозни ФБИ није у стању да води бригу о плаћању рачуна, лоше располажу новцем... ха ха... ха...

Смех се заразно шири и њрејивара у џојшово сајтански. Појачава се, па сјишава, губи као ехо.

Затјамњење.

ЕКСОДА

Слика 1.

Београд. Зимско појодне. Киша се претвара у снег. Улице се леде, клизаво је. Цоби и Црни лагано, њажљиво, држећи се под руку, ходају залеђеном улицом..

ЦОБИ: Прича се не може заокружити, само се расплињује. Сад тек ништа не разумем. Све нам је Љуба рекао, а у ствари... Ништа!

ЦРНИ: Ни ја ништа не знам... Чему све ово? Не знам ни зашто нас је ономад звао... да гледамо тај филм?

ЦОБИ: Све нам је испричао, а једино не видесмо тај филм.. Имам осећај да нас је преварио...

ЦРНИ: У ствари, он нас је насамарио. Пригушио је светла, помислио сам да ћемо видети "Дубоко грло" али, ето, нисмо видели тај проклети филм... Није то свесно учинио... Нема везе... ваљда ћемо једном видети и ту жебаду, до ђавола... У ствари, не знамо о чему се, заправо, ту ради... неке курве, макрои, шта ли?

ЦОБИ: Тврди порњић.

ЦРНИ: То је обланда само... Наш друг се окренуо се у своју противност. Сам себе је почео да прислушкује и да себе истражује, сам себи вири кроз кључаоницу Не верује никоме... Иде у изгужваном оделу, прљав. Фикса се.... Сања да му суде на тајном претресу као главном агенту америчке и југословенске шпијунаже против СССР и да га, после осам дана суђења, у затвору изводе на егзекуцију.

ЦОБИ: Да ли му је отац био Ибеовац?

ЦРНИ: Мислим да није. Једино се дружио са неким који су одлежали своје.

ЦОБИ: Превише је Ковач ноћу седео, зачаурен, спреман за узвишена дела, мислећи да ће да узбурка јавност. Мамац је велики. По сву ноћ је седео, претурао по папирима, за које је мислио да су важна документа питајући се шта се заправо десило у једној онемоћалој држави. Окорео у опрезу, он је остао наиван.

- ЦРНИ: Увек је у њему било нечег детињастог...
- ЦОБИ: Ако је кренуо да бере забрањено воће, убрао је горке плодове... Био је затрпан јаким утисцима заборављајући битне разлоге. Изненада, код њега се јавила искра његовог порива за влашћу. Мислио је да из књига множе да научи у чему је смисао политичке мудрости. Ушао је у арену пуну звери... а тако је желео да остари, да стари споро и да умре брзо.
- ЦРНИ: Дуго познајемо Љубу, али мало знамо о њему. Је ли био шездесетосмаш?
- ЦОБИ: Знаш да не идем у театар.
- ЦРНИ: Мислим да је учествовао у представи “Коса” београдског “Атељеа”.
- ЦОБИ: То сам чуо. Није он пропевао... него његов пријатељ је као члан племена учествовао у представи... Знаш оно: “... кад месец већ седми прође круг, а Јупитер падне на Марс...” Следе стихови о веку мира и хармоније на планети, о свету мира без лажи... а онда... хашиш, кокаин, хероин... У знаку Водолије, сећаш ли се.? Касније му је тај пријатељ, кажу, изгубио око у некој кафанској тучи, ваљда. Потом остао без леве руке, затим су му ампутирали ногу... алкохол, повишен шећер... и другу ногу су му одсекли, чекао је да му стигну протезе... Умро је... Сахрањен је на Новом гробљу.
- ЦРНИ: Љуба се посветио науци, зато сви за њега кажемо да је академик и професор... Не смета му када га тако ословљавају. Знам за његову многоврсну образованост, да поседује духовну покретљивост... Сав је у некој пригушеној светлости из које се промаљају пригушени знаци менталног обољења...
- ЦОБИ: Идеш предалеко..
- ЦРНИ: Кога он има, има ли породицу... је ли ожењен?
- ЦОБИ: Жена му је била адвокатица, успешан правник. После овог рата и распада земље, заступала је раднике пропалих фабрика које су њихови бивши директори покрали, распродали и направили своје фантомске фирме. Она је добијала процесе... Он се надао да ће и њему процветати... Али... у међувремену су се развела.
- ЦРНИ: Шта?

ЦОБИ: Потом, њој су почеле да стижу претње, лепили су јој на врата умрлице.

ЦРНИ: Заstraшивали су је?

ЦОБИ: Претње је схватила озбиљно. Тражила је да се процеси пониште и тиме је изгубила право да ради као адвокат. Једне вечери се обесила. Нашли су је у подруму зграде у којој је живела.

ЦРНИ: Каква је даља судбина нашег Ковача?

ЦОБИ: После развода живео је сам, обузет својим истраживањима. Знао је да су то извели професионалци. Открио је и неке појединости о пљачкашима и телохранитељима, снагаторима, о мафији... њеној спрези са политичарима... И њему су почели да прете, као што су то чинили они мафијаши Лонг Бича, из доба Дон Вите Корлеонеа... да ће да му јаја обесе за уши... Свирепи су. Био је уплашен.

ЦРНИ: И велики мафијаши су људи с визијом... И он је човек с визијом. Шта је с њим сада? Опет га дуго не видесмо...

ЦОБИ: Виђам га, понекад... у Кнез Михајловој улици.

ЦРНИ: Шета?

ЦОБИ: Седи, седи наш Љуба Ковач. Зар не знаш? Осамљен седи, свира флауту...

ЦРНИ: Где?

ЦОБИ: На прагу Академије наука...! И даље мисли да његова велика дела тек предстоје.

Застајају. Ђуше... Крајко се поздрављају.

ЦРНИ: Лаку ноћ, чувај се!

ЦОБИ: Припази! Клизаво је. Лаку ноћ.

Разилазе се. Почиње да дува кошава.

Завеса

Извори:

Френсис Форд Копола: *“Прислушкивање”*, 1984.

Јован П. Поповић: *Четврти седница Цк СКЈ – Брионски пленум – (Стенографске белешке са Четвртог пленума, материјали Извршног комитета Цк СКЈ, извод из стенографских бележака Шесте седнице Цк СК Србије...)*, Архив Југославије 1988.

Саво Кржавац, Драган Марковић: *Информбиро, шта је то*, Слобода – Београд 1976.

Александар Ненадовић: *Разговори с Кочом*

М. Д: *Дух Беле куће* (фелтон у “Политици”, Београд, 2003.)

Енциклопедија лексикографског завода, Загреб MСMLXVII